14 m² in total), 5 trenches (32.5 m²), and 2 pits (2.5 m²); the total excavated area covered 51.5 m² (Fig. 1). Beneath the uppermost 19th- and 20th-century layer, at a depth of 0.7–1.1 m, a 17th- and 18th-century cultural layer measuring 10–20 cm in thickness was revealed (Fig. 2), along with several pits and finds typical of the period. Dark brown gravelly soil containing a partial human skull and ulna was found at a depth of 0.3–1.4 m in test pit 9 (Fig. 3). Trench 3 revealed a stone structure at a depth of 60 cm, dating from the second half of the 18th to the first half of the 19th century (Fig. 4). The excavation yielded a total of 668 archaeologically valuable individual finds spanning the 17th–19th centuries (Fig. 5). Archaeobotanical analysis of 24 soil samples identified 1,319 charred plant macrofossils. Finally, 119 bone and tooth fragments were examined during the zooarchaeological analysis.

1 pav. Sedoje, sklype J. Basanavičiaus g. 6, atliktų archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – ištirti šurfai; 2 – projektuojama trasa; 3 – ankstesni tyrimai; 4 – KVR saugomos teritorijos. E. Mačiokaitės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – test pits; 2 – proposed route of the power line; 3 – past excavations; 4 – protected area.

SEDA

Evelina Mačiokaitė

J. Basanavičiaus gatvė 6

2023 m. Sedoje (Mažeikių r., Sedos sen.), į sklypą J. Basanavičiaus g. 6, projektuojamos elektros tinklų trasos vietoje, kuri patenka į Sedos miesto istorinės dalies (UK 17105) teritoriją, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu ištirti du 1x1 m dydžio šurfai, 2 m² plotas (1 pav.).

Miestelis prie Sedos dvaro šaltiniuose pradedamas minėti XVI a. pr., tačiau tiksli įkūrimo data nežinoma. Sedos parapijos bažnyčia funduota dar prieš 1538 m., o XVI a. pabaigos Sedoje jau turėjo būti ir turgaus aikštė. Iš 1694 m. inventoriaus matyti, kad Sedoje tuo metu buvo 54 dūmai. Vis dėlto pagal inventoriuje pateikiamą miestelio aprašymą galima manyti, kad buvusi tik viena gatvė, bet pažymima, kad būta ir turgavietės. Joje stovėjo ir žydų krautuvėlės. Žydai Sedoje turėję ir maldos namus. 1764 m. inventoriuje minima Senoji gatvė, nurodoma, kad sinagoga yra prie malūno tvenkinio. 1886 m. kilus gaisrui miestelio V pakraštyje, kuriame gyveno žydai, buvo sunaikinta daugiausia jų gyvenamieji namai ir sinagoga. Vietoj jos buvo atstatyta panaši į buvusią. XVIII a. pradžioje Seda perėjo į Sapiegų giminės rankas. Iš 1744 m. Sedos dvaro pastatų aprašymo matyti, kad buvo statomi nauji dvaro

pastatai vietoj naikintų XVIII a. pradžioje. 1764 m. inventoriuje surašytos 54 sodybos (tiek pat kaip ir 1694 m.). Šiame inventoriuje jau aiškiai matyti, kad miestelyje buvo keturkampė aikštė. 1765 m. buvo kuriama nauja miesto dalis. A. Sapiega per bažnyčios jurisdiką nutiesė gatvę – kelią į miestą. Per Sedulos slėnį buvo supiltas pylimas ir pastatytas tiltas. Miestelis dabartinį planą įgavo 1764–1765 m. (Baliulis A. Iš Sedos praeities, *Seda. Žemaičių praeitis.* Vilnius, 1997, t. 5, p. 17–22).

Archeologiniai tyrimai Sedoje su pertraukomis vykdomi nuo 1993 m. Pirmasis juos atliko A. Varnas. Jis nustatė, jog mieste vyrauja maišyti XIX–XX a. sluoksniai, o seniausi XVIII–XIX a. horizontai aptikti tik centrinėje miesto dalyje, t. y. A. Baranausko aikštės aplinkoje (*LIIR*, f. 1, b. 1225). 2011 m. didesnėje Sedos dalyje archeologinius tyrimus atliko D. Kontrimas. Tirtose Bažnyčios, Domijos, Ežero ir Žemaitės gatvėse archeologiškai vertingi sluoksniai nesusiformavę, o aptinkami suardyti sluoksniai su XVIII–XX a. radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 7973). 2018 m. J. Basanavičiaus g. 6 sklypo Š dalyje ir Vytauto g. 15 įrengiamos naujos turgavietės vietoje archeologinius tyrimus atliko J. Paškonytė. Minėtais adresais aptikti XIX–XX a. suformuoti kultūriniai sluoksniai, o naujos turgavietės vietoje aptikta ir pavienių XVII–XVIII a. radinių (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 647).

Šurfe 1 pašalinus paviršinį velėnos ir dirvožemio sluoksnį, fiksuoti apie 35–85 cm storio maišyto gelsvo žvyringo grunto ir gelsvo smėlio su pavieniais akmenimis sluoksniai bei XX a. datuojamomis buitinėmis ir statybinėmis šiukšlėmis. Šie sluoksniai greičiausiai suformuoti XX–XXI a., įrengiant aplinkoje esančias požemines komunikacijas ar vykdant paviršiaus performavimo darbus. Maždaug 45–50 cm gylyje šurfo ŠV dalyje pasiektas apie 20–40 cm storio XIX–XX a. suformuotas pilkšvo žvyringo grunto sluoksnis, kuriame aptikta įvairių XVI–XX a. datuojamų radinių: glazūruotų ir neglazūruotų buitinės keramikos šukių, plokštinio koklio su augaliniais ornamentais, dubeninio koklio pakraštėlio fragmentų, patina pasidengusių langų stiklo ir indų fragmentų ir pan. Giliau, nuo maždaug 70 cm gylio, tirtas apie 10–15 cm storio tamsiai pilkšvos spalvos grunto sluoksnis (2 pav.), kuriame rasta XVII–XVIII a. datuojamų radinių (3 pav.): glazūruotų ir neglazūruotų indų šukių, dubeninių koklių

2 pav. Šurfe 1 fiksuota sluoksnių stratigrafija. E. Mačiokaitės nuotr.

Fig. 2. The stratigraphy recorded in test pit 1.

3 pav. Šurfe 1 aptikti XVI–XVIII a. radiniai. E. Mačiokaitės nuotr.

Fig. 3. Find recovered from test pit 1 (16th–18th centuries).

fragmentų, žvakidės fragmentas ir gyvulių (gyvūnų?) kaulų liekanų. Įžemis – gelsvas smėlis, giliau pereinantis į pilką molį – pasiektas apie 70–90 cm gylyje.

Šurfe 2 pašalinus paviršinį velėnos ir žvyringo dirvožemio sluoksnį, didžiojoje šurfo dalyje fiksuoti apie 0,35–1,1 m storio permaišyto pilkšvo žvyringo grunto, gelsvo smėlio, žvyro ir molio sluoksniai, kuriuose aptikta XVIII (?)–XX a. radinių: metalo fragmentų, glazūruotos keramikos šukių, stiklo fragmentų. Sluoksniai suformuoti XX–XXI a., įrengiant aplinkoje esančias požemines inžinerines trasas (buitines nuotekas, vandentiekį) ir atliekant kitus paviršiaus performavimo darbus. Vėlyvų perkasimų nepažeisti išliko tik šurfo PR dalyje esantys sluoksniai. Čia nuo maždaug 45 cm gylio fiksuotas apie 30 cm storio maišyto pilkšvo žvyringo grunto sluoksnis be radinių, o giliau tirtas apie 15 cm storio juosvo grunto sluoksnis su XVII–XX a. buitinės keramikos ir stiklo fragmentų radiniais. Įžemis – gelsvas molis – šurfe pasiektas apie 90 cm gylyje.

Apibendrinant atliktų tyrimų rezultatus nustatyta, jog vėlyvų perkasimų nesuardytose šurfų dalyse, nuo maždaug 45–60 cm gylio, tirtas apie 20–70 cm storio XIX–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su XVI–XX a. radiniais. Po juo, tik šurfe 1, maždaug 70–90 cm gylio intervale, tirtas XVII–XVIII a. datuojamas archeologinis sluoksnis su to paties laikotarpio radiniais, gyvūnų kaulais. Įžemis – gelsvas smėlis ar pilkas ar gelsvas molis – šurfuose pasiektas apie 0,7–1,2 m gylyje.

Tyrimų metu surastas ir inventorintas 31 XVI–XVIII a. radinys perduotas MM.

6 J. Basanavičiaus Street

In 2023, exploratory excavations were carried out at 6 J. Basanavičiaus Street in Seda (Mažeikiai district, NW Lithuania), comprising two 1 x 1 m test pits (Fig. 1) which revealed soil layers that formed during the 19th–21st centuries and contained finds from the 16th–20th centuries. Only test pit 1 revealed a cultural layer of archaeological significance. It was encountered at a depth of 70 cm and dated to the 17th–18th centuries (Fig. 2) based on finds typical of the period: household pottery and structural ceramics, shards of glass from windows and bottles, and pieces of metal artefacts (Fig. 3).

SIMNAS

Monika Žėkaitė

Alytaus, Birutės, Žemaitės gatvės

2023 m. buvo vykdomi archeologiniai tyrimai Simne (Alytaus r., Simno sen.), Alytaus, Birutės, Žemaitės gatvėse. Žvalgomųjų tyrimų metu buvo ištirta 18 1,5x1 m dydžio šurfų (27 m^2), žvalgytos 3 atkarpos (1, 2, 4) ir dvi prieduobių vietos (3, 5) – 24,4 m^2 plotas. Iš viso 2023 m. tyrimų metu tirtas 51,4 m^2 plotas.

Tyrimų aplinkoje tyrinėta ne kartą. 2006 m. Z. Baubonis Vytauto gatvėje fiksavo 30–80 cm storio kultūrinius sluoksnius su XVII–XIX a. keramika (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 546). 2008 m. I. Vaškevičiūtė Birutės ir Vytauto gatvių kiemuose rado apardytą kultūrinį sluoksnį su XVI–XIX a. keramika, grindinio ir pamato fragmentų (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 373–374). 2010 m. D. Kontrimas Vytauto g. 38 rado pavienių žiestų XVI–XVIII a. puodų šukių. Šurfe 1 aptikti 4 karstai su Antrojo pasaulinio karo vokiečių karių palaikais (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 540). 2011 m. S. Aleksandravičius atliko žvalgomuosius archeologinius tyrimus Dariaus ir